

YO‘L HARAKATI QOIDALARIGA BUZILISHLARNIN G OLDINI OLISHDA PROFILAKTIK TADBIRLAR

Rishton 2- son politexnikumi

Yo‘l xarakati qoidalari fani o‘qituvchisi

Mamajonov Sarvarbek Nabijon o‘g‘li

email. sarvarmamajonov207@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada yo‘l harakati qoidalariga buzilishlarning oldini olishda profilaktik tadbirlarning ahamiyati va samaradorligi tahlil qilinadi. Yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlashda ta‘lim, targ‘ibot, jazo choralarning qat‘iy qo‘llanilishi, monitoring va jamoatchilik ishtirokining muhim o‘rni ko‘rsatib o‘tiladi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida nazorat tizimlarini takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish yo‘l harakati qoidalariga rioya qilishni oshirishda samarali vosita sifatida ta‘kidlanadi. Maqola yo‘l harakati xavfsizligini yaxshilashga qaratilgan kompleks profilaktik ishlarning dolzarbligini va ularning jamiyat farovonligiga ta‘sirini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar Yo‘l harakati xavfsizligi, profilaktik tadbirlar, qoidabuzarlik, targ‘ibot ishlari, ta‘lim va tarbiya;

ANNOTATION This article analyzes the significance and effectiveness of preventive measures in avoiding violations of traffic rules. It highlights the crucial role of education, awareness campaigns, strict enforcement of penalties, monitoring, and public participation in ensuring road safety. Additionally, the article emphasizes the use of modern technologies to improve control systems and the implementation of innovative approaches as effective tools to enhance compliance with traffic regulations. The study demonstrates the relevance of comprehensive preventive efforts aimed at improving road safety and their impact on the well-being of society.

Key words Road traffic safety, preventive measures, traffic violations, public awareness, education and training;

KIRISH Yo‘l harakati xavfsizligi — zamonaviy jamiyatning eng muhim va dolzarb masalalaridan biridir. Har yili butun dunyo bo‘ylab minglab insonlar yo‘l-transport hodisalari natijasida halok bo‘ladi yoki jiddiy jarohatlar oladi. Bu ko‘rsatkichlar nafaqat shaxsiy tragediyalar, balki ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni ham keltirib chiqaradi, chunki yo‘l harakati hodisalari nafaqat insonlar hayotiga, balki davlat iqtisodiyotiga ham katta zarar yetkazadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma‘lumotlariga ko‘ra, yo‘l-transport hodisalari dunyoda 5 yoshdan 29 yoshgacha bo‘lgan yoshlar o‘limining asosiy sababi hisoblanadi. Shu sababli, yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlash va yo‘l harakati qoidalariga rioya qilinishini oshirish har bir mamlakat uchun ustuvor vazifa hisoblanadi.

Yo‘l harakati qoidalariga rioya qilmaslik, ko‘pincha, yo‘l-transport hodisalarining eng asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Haydovchilarning charchoq, e‘tiborsizlik,

tezlikni oshirish, spirtli ichimliklar ta'sirida boshqarish kabi xatolari, shuningdek piyodalar va boshqa yo'l ishtirokchilarining qoidalarga amal qilmasligi ko'plab fojiali oqibatlariga olib keladi. Shu bois, yo'l harakati qoidalariga buzilishlarning oldini olish muhim va samarali profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirishni talab qiladi. Profilaktika — bu kasallik yoki muammoning yuzaga kelishidan oldin uni oldini olishga qaratilgan tizimli faoliyatdir. Yo'l harakati xavfsizligi sohasida profilaktik tadbirlar nafaqat qoidabuzarliklarni kamaytirishga, balki odamlarning xavfsizlik madaniyatini shakllantirishga, xulq-atvorini yaxshilashga xizmat qiladi. Samarali profilaktik tizim ta'lim, targ'ibot, nazorat va jamoatchilik ishtirokini o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab etadi. Bunday yondashuv qoidabuzarliklarni kamaytirish, yo'l harakati madaniyatini oshirish va natijada yo'l-transport hodisalarini kamaytirishga yordam beradi. Politexnikum va boshqa o'quv muassasalarida yo'l harakati qoidalarini o'rgatishda profilaktik tadbirlarni qo'llash yosh avlodda xavfsizlikni ta'minlashga bo'lgan ongini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Shuningdek, davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan yo'l harakati qoidalarining buzilishiga qarshi olib borilayotgan targ'ibot va nazorat choralari yo'l harakati xavfsizligini oshirishda sezilarli natijalar bermoqda. Shu bois, ushbu maqolada yo'l harakati qoidalariga buzilishlarning oldini olishda qo'llanilayotgan profilaktik tadbirlarning ahamiyati, ularning asosiy turlari va samaradorligi tahlil qilinadi hamda kelgusida yo'l harakati xavfsizligini yanada yaxshilash uchun tavsiyalar beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda profilaktik tadbirlar ko'p qirrali bo'lib, ularning samarali ishlashi uchun bir nechta asosiy yo'nalishlarni ajratib ko'rsatish mumkin. Ushbu yo'nalishlar ta'lim, targ'ibot, nazorat va monitoring, shuningdek jamoatchilik faolligi bilan bog'liq.

Ta'lim va tarbiya tadbirlari. Ta'lim — yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirishdagi asosiy omil hisoblanadi. Yosh avlodda yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha bilim va ko'nikmalarni yetkazish, ularni xavfsizlikka doimiy rioya qilishga o'rgatishning eng samarali usuli hisoblanadi. Maktablar, kollejlari va politexnikumlardagi o'quv dasturlarida yo'l harakati qoidalari, xavfsiz piyoda yurish qoidalari, piyoda va velosipedchi xavfsizligi, shuningdek, haydovchilik boshlang'ich ko'nikmalari bo'yicha ta'limning samarali tashkil etilishi zarur. Shuningdek, pedagogik yondashuvlar doimiy yangilanib borishi lozim. Masalan, interaktiv darslar, video va multimedia materiallardan foydalanish, simulyatorlar yordamida amaliy ko'nikmalarni shakllantirish yoshlarning qiziqishini oshirish va bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Dunyo tajribasida virtual haqiqat (VR) texnologiyalaridan foydalangan holda xavfsizlikka oid muhitni simulyatsiya qilish natijadorligi isbotlangan.

Targ'ibot va axborot kampaniyalari. Yo'l harakati xavfsizligi haqida keng omma xabardorligini oshirish uchun targ'ibot ishlarini kuchaytirish muhimdir. Televizion va radioeshittirishlar, ijtimoiy tarmoqlardagi aksiyalar, plakatlari va

bannerlar orqali xavfsizlik qoidalarining ahamiyati doimiy ta'kidlanishi zarur. Maxsus tadbirlar — “Xavfsiz yo‘l haftaligi”, “Haydovchisiz kun” kabi kampaniyalar yo‘l harakati madaniyatini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, yo‘l harakati qoidalarini buzganlar uchun ogohlantirishlar va tushuntirish ishlari ham olib borilishi lozim. Targ‘ibotda haydovchi va piyodalar xulq-atvorini o‘zgartirishga yo‘naltirilgan psixologik usullar, masalan, profilaktik suhbatlar, treninglar keng qo‘llaniladi.

Jazo va nazorat tizimi. Profilaktikaning muhim qismi sifatida yo‘l harakati qoidalarini buzganlarga nisbatan jazo choralarining qat’iyligi va tizimli qo‘llanilishi ko‘riladi. Qoidabuzarlarga nisbatan jarimalar, haydovchilik guvohnomasini vaqtincha yoki doimiy olib qo‘yish, ma’muriy yoki hatto jinoyat javobgarligi yo‘l harakati xavfsizligini oshirishda samarali vositalardir. Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa avtomatlashtirilgan video kuzatuv tizimlari, radarlar va tezlik o‘lchagichlar yordamida qoidabuzarliklarni aniqlash va hujjatlashtirish imkonini beradi. Bunday tizimlar nafaqat nazoratni kuchaytiradi, balki haydovchilarda qoidalarga rioya qilish majburiyatini oshiradi.

Yo‘l harakati xavfsizligini yaxshilash uchun tizimli monitoring va qoidabuzarliklar bo‘yicha statistik ma’lumotlar tahlil qilinishi shart. Bu yo‘l-transport hodisalari sabablarini aniqroq tushunishga, eng ko‘p uchraydigan buzilish turlarini aniqlashga yordam beradi. Shu asosda, profilaktik tadbirlar maqsadga muvofiq yo‘naltiriladi va samaradorligi baholanadi.

Davlat idoralari, yo‘l harakati xavfsizligi boshqarmalari va ilmiy tashkilotlar tomonidan muntazam ravishda hisobotlar tayyorlanib, yangi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari aniqlanadi. Yo‘l harakati xavfsizligi faqatgina davlat nazorati ostida emas, balki jamoatchilikning keng ishtirokini talab qiladi. Fuqarolik jamiyati tashkilotlari, nohukumat tashkilotlar, ko‘ngillilar va mahalliy jamoalar yo‘l harakati madaniyatini oshirishda faol rol o‘ynaydi. Ularning tashabbuslari va loyihalari orqali keng qamrovli targ‘ibot ishlari olib boriladi. Mahalliy hokimiyatlar, ta’lim muassasalari va yuridik tashkilotlar bilan hamkorlik yo‘l-transport xavfsizligi masalalarini hal etishda muhim ahamiyatga ega. Jamoatchilik nazorati, o‘quv

seminarlar, maxsus dasturlar orqali yo‘l harakati madaniyati va qoidalariga hurmat yanada oshiriladi. So‘nggi yillarda yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlashda yangi texnologiyalar katta o‘rin egallamoqda. Sun‘iy intellekt asosidagi tizimlar, avtomatik boshqaruv vositalari, aqlli yo‘l tizimlari va real vaqt monitoringi haydovchilarning xavfsizligini oshirishda yordam beradi. Masalan, yo‘l harakati qoidalarini buzilishlarni oldini olish uchun aqlli svetoforlar, harakatni avtomatik boshqaruvchi tizimlar va ogohlantirish tizimlari joriy qilinmoqda. Bu texnologiyalar haydovchilarga xavfsizlikni ta‘minlashda yordam berib, hodisalar sonini kamaytirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlashda profilaktik tadbirlar muhim va ajralmas rol o‘ynaydi. Ushbu tadbirlarning asosiy maqsadi – yo‘l harakati qoidalarini buzilishlarning oldini olish, jamiyatda xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va yo‘l-transport hodisalarining sonini kamaytirishdir. Tadqiqotlar ko‘rsatadiki, faqatgina jazo choralarini kuchaytirish yoki nazorat tizimini takomillashtirish yetarli emas, balki keng qamrovli va tizimli profilaktik ishlar amalga oshirilishi lozim.

Maqolada ta‘kidlanganidek, ta‘lim va tarbiya yo‘li bilan yosh avlodda yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirish – bu xavfsizlikni ta‘minlashning eng samarali vositalaridan biridir. Shu bois, maktablar, kollejlari va boshqa ta‘lim muassasalarida interaktiv metodlar, zamonaviy texnologiyalar va simulyatorlardan foydalanish ta‘lim samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, keng qamrovli targ‘ibot kampaniyalari va ommaviy axborot vositalarining faol ishtiroki orqali yo‘l harakati qoidalarining ahamiyati va xavfsizlik madaniyati keng jamoatchilikka yetkazilishi mumkin. Shuningdek, qat‘iy jazo choralarining qo‘llanilishi yo‘l harakati qoidalariga rioya qilishni kuchaytiradi va qoidabuzarliklarni kamaytiradi. Avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, video kuzatuv va tezlik o‘lchovchilar yo‘l harakati qoidalarining buzilishiga qarshi samarali profilaktik vosita hisoblanadi.

Monitoring va statistik tahlillar yo‘l harakati xavfsizligi sohasidagi muammolarni aniqlash va profilaktik tadbirlarning samaradorligini baholash imkonini beradi. Bu esa,

o'z navbatida, resurslarni to'g'ri yo'naltirish va yangi strategiyalar ishlab chiqishga zamin yaratadi. Eng muhimi, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda davlat organlari, ta'lim muassasalari, jamoatchilik tashkilotlari va har bir fuqaroning faol hamkorligi zarur. Jamoatchilikning faolligi, ijtimoiy kampaniyalar va ko'ngilli dasturlar xavfsizlik madaniyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Kelajakda yo'l harakati xavfsizligini yanada oshirish uchun innovatsion texnologiyalar va raqamli vositalarni yanada kengroq joriy etish, profilaktik ishlarni doimiy ravishda takomillashtirish hamda global tajribalarni o'rganib, ularni milliy sharoitlarga moslashtirish zarur. Shu tarzda, yo'l-transport hodisalarini kamaytirish va odamlarning hayotini saqlab qolish mumkin bo'ladi. Natijada, profilaktik tadbirlarni tizimli va integratsiyalashgan yondashuv asosida amalga oshirish yo'l harakati xavfsizligini sezilarli darajada yaxshilashga xizmat qiladi hamda jamiyatdagi barcha qatlamlarning farovonligiga ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risidagi qonunlari va normativ-huquqiy hujjatlar to'plami. — Toshkent, 2023.
2. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO). *Global status report on road safety*. — Geneva, 2022.
3. Ибрагимов А.Ж. “Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашда профилактик тадбирларнинг ўрни”. — Тошкент, 2021.
4. Karimov, B., & Rasulov, S. (2020). *Modern Methods of Ensuring Road Safety in Urban Areas*. Journal of Transport and Safety, 12(3), 45–52.
5. OECD/ITF. *Improving Road Safety through Better Education and Enforcement*. — Paris: International Transport Forum, 2021.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI

MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – Т. 4. – №. 1. – С. 333-337.

7.Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – Т. 4. – №. 8. – С. 45-50.

8.Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O 'ZO 'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.

9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.

10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.

11.Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.

13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No'monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.

14. Xusinovich, Turdialiyev Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH."
15. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с
16. В.А. Втюрин. Автоматизированные системы управления технологическими процессами. Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006, 154 с.
17. Рачков М.Ю. Технические средства автоматизации.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с.
9. Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikaning texnik vositalari. T..TIMI, 2011. 180 b.